

Fenyvesi Anna – Bakos Réka szerkesztők *Óhazából az Újvilágba. A személyes történelem nyomában*

Az emigrációtörténet hazánkban nem tartozik a legnépszerűbb tudományterületek közé, miközben számos magyar családnak élnek hozzátartozói távol a Kárpát-medencétől. Napjainkban a velük való kapcsolattartásra és a megszakadt kapcsolatok újraélesztésére kiváló lehetőséget nyújt a közösségi média. A Fenyvesi Anna és Bakos Réka szerkesztésében megjelent *Óhazából az Újvilágba* című kötet rendkívül innovatív módon egyesíti a klasszikus történetírást és a családfakutatás eszköztárát, miközben olvasmányos stílusban tárulnak elénk megannyi család legendáriumának kincsei.

A kötet bevezetőjét követően Balogh Balázs néprajzkutató ad átfogó képet az Egyesült Államokba irányuló magyar emigráció közel 200 éves történetéről. A tanulmányt a kontinentális amerikai és a századfordulós Magyar Királyságot ábrázoló térképek egészítik ki, amelyekben a későbbi 48 szereplőhöz kapcsolódó földrajzi információk is megtalálhatók. Az egyes családtörténetek időrendi sorrendben követik egymást az 1852-es kivándorlástól az 1959-es évben történt disszidálásig bezárólag.

Az egyes családi történeteket nem egységes szempontok alapján megírt fejezetekben ismerhetjük meg, mivel a legtöbb fejezetet más-más – eltérő végzettségű, eltérő forrásbázis alapján dolgozó – személy jegyzi. A kivándorlási történetek időbeli eloszlása követi a történelemből ismert nagyságrendet, így a legtöbb személy a századforduló „kitántorgói” közül kerül ki. A kötetet számos nagyméretű fénykép illusztrálja, s több esetben írott forrásokat, dokumentumokat is közreadnak a szerzők. Konferencia-előadásokon megszokott, de könyvekben eddig ritkán látott megoldásként minden történet végén megtalálható a szerző elérhetősége is. Sajnálatos, de a kötethez nem tartozik sem személynév-, sem földrajzinév-mutató.

A történetekből kirajzolódik az emigráció és ezzel párhuzamosan az amerikai és a magyar történelem számos 20. századi kihívása. Így megismerkedhetünk rövid időre emigrálók, de néhány éven belül hazatelepülők – például Pretz Ádám – történetével, és tartósan kitelepült családokéval is – mint amilyen Bódis Jánosé és a Szigetköziéké. Számos fejezet végződik a család egy-egy felmenője lakhelyének felkeresésével, ami jól mutatja a hozzátartozók elkötelezettségét az akár sosem látott ősök történeteinek felkutatása iránt. A legtöbb történetből kiderül, miért pont az adott városba ment dolgozni az illető, így az olvasó körképet kaphat az USA főbb gazdasági központjairól is. A kötetet olvasva a személyes történetek visszatérő elemeiből kirajzolódik a magyar és amerikai társadalomtörténet, gazdaságtörténet főbb trendjei is. A jövőbeli kiadásokhoz az általános áttekintés mellett ajánlható a migrációtörténet klasszikus kérdéseit személyenként is megvizsgálni: ki miért hagyta el hazáját, és miért éppen oda vándorolt, ahova?

Rendkívül gondolatébresztő továbbá, mennyi hazalátogatásról számolnak be az egyes szereplők: már a repülőgépek korszaka előtt is több család kereste fel

hozzátartozóit az óhazában. Ez is bizonyítja az amerikai gazdaság lehetőségeinek maradéktalan kihasználását, hogy egy-egy emigráns három-négy év alatt a megélhetési költségei mellett haza is tudott utazni. Több esetben az óhazával való kapcsolattartásba is betekinthetünk, így olvashatjuk a kivándoroltak levelezőlapjait, vagy akár az egy településről elszármazottak emlékművét is megcsodálhatjuk. A kötet történetei jól példázzák a kivándorlással járó nehézségeket, az olvasó könnyen azonosul az egyes szereplőkkel. Az amerikai, magyar és magángyűjtemények illusztrációinak válogatott fényképanyaga pedig számos esetben megerősíti a korszakról és az adott történet főszereplőjéről alkotott véleményünket.

A kötet szerzői több esetben beszámolnak személyes kutatási élményeikről, motivációikról is. Ezekből a szerzői vallomásokból is kiderül, mekkora sikerélményt és örömet jelenthet a családfa- és honismereti kutatás. Számos családnak adhatnak inspirációt a szerzők, mert időt, pénzt és energiát nem kímélve sok esetben eldugott magyarországi, felvidéki vagy erdélyi településeken kutatják a több generációval korábban választott hazájukba kivándorolt hozzátartozóik történetét. Ebben a folyamatban nemritkán távoli, eddig ismeretlen rokonokkal is megismerkednek. A könyvben közzétett megannyi, eddig családi gyűjteményekben található fényképnek és dokumentumnak köszönhetően nemcsak megelevenednek az olvasott történetek szereplői, de akár az oktatásban is használható forráshoz jutnak a kötet birtokosai. A kötet alapjául szolgáló „Óhazából az Újvilágba – Hungarian Roots & American Dreams” Facebook-csoport ezért remek katalizátora az amerikai hozzátartozók felkeresésének.

A kötet kiválóan használható a felsőoktatásban a személyes történelem, illetve az észak-amerikai magyarsággal vagy családfakutatással kapcsolatban tárgyak oktatásában. Olvasmányos stílusa, rövid fejezetei és gazdagon illusztrált lapjai könnyen befogadhatóvá teszik, így az érdeklődő tágabb olvasóközönség számára is ajánlható. A kötetből készült angol változat pedig kiváló ajándék lehet a magyarul nem beszélő hozzátartozóknak. A kötet – akár egy sorozat nyitó példányaként – érdemes a folytatásra, például az egyes kivándorlási hullámok szerint csoportosítva a történeteket. Ez esetben javasolt az egységesebb szerkezet, a szerkesztési elvek pontosabb meghatározása. Mindenesetre kijelenthető, hogy egy hiánypótló kezdeményezés remek nyitányát jelenti a könyv, mert a méltánytalanul feldolgozatlan magyar migrációtörténet eddigi legszemélyesebb hangvételű, mégis tudományos igényességgel megszerkesztett munkája.

*

Fenyvesi Anna – Bakos Réka, szerk. *Óhazából az Újvilágba. A személyes történelem nyomában*. Szeged: Americana eBooks, 2024, 284 o.

Máté Zsolt

doktorjelölt, középiskolai tanár, Pécsi Tudományegyetem Interdiszciplináris Doktori Iskola;
Pécsi Tudományegyetem Gyakorló Általános Iskola,
Gimnázium és Óvoda Babits Mihály Gimnáziuma